

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طبوعات نیروهای مسلح

از آغاز تا انقلاب اسلامی ایران

مؤلفان:

علی محمد گودرزی

حمید بوربور

سرسنله
 عنوان و نام پدیدآور: مطبوعات نیروهای مسلح از آغاز تا انقلاب اسلامی ایران / مولفان علی محمد گودرزی، حمید بوربور.
 مشخصات نشر: تهران: ثنای سبز، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری: ۲۸۸ ص: مصور.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۴۰۷-۳-۶ / ۱۲۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 موضوع: مطبوعات — ایران — تاریخ
 موضوع: ایران — نیروهای مسلح
 شناسه زده: بوربور، حمید، ۱۳۴۷ -
 رده بندهنگار: ۹۵۴۲۹ / الف ۹۵۴۲۹ PN
 ردیفی در: ۰۷۹/۵۵:
 شماره کتابی ملی: ۳۴۰۸۶۶۴:

مطبوعات نیروهای مسلح، از آغاز تا انقلاب اسلامی ایران

- مؤلفان: علی محمد گودرزی؛ حمید بوربور
 - صفحه آرایی: حمید وطن خواه
 - طرح جلد: علی فتحی زهرایی
 - نوبت چاپ: اول
 - سال چاپ: ۱۳۹۳
 - لیتوگرافی و چاپ: کیمیای حضور
 - شمارگان: ۵۰۰ نسخه
 - بها: ۱۲۰۰۰ تومان
 - ناشر: ثنای سبز
 - شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۴۰۷-۳-۶
- 978-600-93407-3-6

تلفن: ۰۹۱۲۸ ۱۰۸۲۴۵ - ۰۹۱۹۰۰۲۸۸۶۵ - ۳۳۳۵۸۹۰۲

نشانی الکترونیکی: sanayesabz38@yahoo.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	پیش‌گفتار
۱۱	نگرشی کوتاه به نهضت ملی و سلیح ایران قبل از انقلاب
۱۱	ارتش
۱۳	قوای انتظامی
۱۹	فصل اول: مطبوعات ایران قبل از انقلاب اسلامی
۲۱	مقدمه
۲۵	دوره‌های پنج‌گانه مطبوعات ایران
۲۵	دوره اول: از آغاز تا مشروطیت (۱۲۵۳-۱۳۲۴ ق.)
۲۷	دوره دوم: از مشروطیت تا رضاشاه (۱۳۲۴-۱۳۳۹ ق.)
۲۸	دوره سوم: از رضاشاه تا محمدرضاشاه (۱۳۰۰-۱۳۲۰ ش.)
۳۰	دوره چهارم: از محمدرضاشاه تا کودتای ۲۸ مرداد (۱۳۲۰-۱۳۳۲ ش.)
۳۴	دوره پنجم: از کودتای ۲۸ مرداد تا انقلاب اسلامی (۱۳۳۲-۱۳۵۷ ش.)
۳۷	خلاصه فصل اول
۴۱	فصل دوم: مطبوعات ارتش از آغاز تا انقلاب اسلامی ایران
۴۳	مقدمه
۴۵	مطبوعات ارتش قبل از سلطنت پهلوی
۴۵	(۱) روزنامه نظامی - عرصه و ادبیه

۵۱	روزنامه مریخ
۵۷	مطبوعات ارتش در دوران پهلوی
۵۷	مقدمه
۶۳	مطبوعات وزارت جنگ و ستاد بزرگ ارتشتاران
۶۳	(۱) مجله قشون با نام‌های متفاوت
۶۳	الف) مجله هفتگی قشون
۷۲	ب) مجله دوهفتگی قشون
۷۶	مجله ارتش
۸۵	د) ماهنامه (مهنامه ارتش)
۹۵	(۲) مجله پیروزی
۹۹	(۳) مجله سواران
۱۰۱	(۴) مجله پیاده نظام
۱۰۴	(۵) مجله توپخانه و مهندسی
۱۰۵	(۶) مجله نظامی
۱۰۷	(۷) مجله نیروی مقاومت
۱۰۸	(۸) مجله کنترلر
۱۱۱	(۹) مهنامه قضایی
۱۱۸	(۱۰) مجله بررسی‌های تاریخی
۱۲۵	(۱۱) مجله نظامی مشترک
۱۲۹	مطبوعات نیروی زمینی ارتش
۱۲۹	(۱) نشریه ارتش سوم
۱۳۳	(۲) مهنامه نیروی زمینی (با نام‌های متفاوت)
۱۳۳	الف) مهنامه نیروی زمینی
۱۳۵	ب) مجله نیروی زمینی
۱۴۰	ج) مجله نبرد
۱۴۴	(۳) نشریه لشکر ۶ خراسان

- (۴) نشریه ارتش یکم (لشکر ۲ پیاده تبریز)..... ۱۴۹
- (۵) بونین فعالیت ماهانه پزشکی ۱۵۱
- (۶) نشریه پزشکی بیمارستان لایلا پهلوی..... ۱۵۳
- (۷) نشریه پیاده نظام مرکز پیاده شیراز..... ۱۵۸
- (۸) نشریه ماهیانه دانشکده فرماندهی و ستاد..... ۱۶۱
- (۹) بولتن مرکز آموزش مهندسی بروجرد..... ۱۶۳
- (۱۰) مجله پیاپیاسداران..... ۱۶۵
- مطبوعات نیروی هوایی..... ۱۶۹
- (۱) مجله نیروی هوایی..... ۱۶۹
- (۲) نشریه بررسی سوانح گذشته..... ۱۷۵
- (۳) نشریه ورزش برای همه..... ۱۷۶
- مطبوعات نیروی دریایی..... ۱۷۷
- (۱) پیک دریا..... ۱۷۷
- نشریات متفرقه نظامی و شبه نظامی..... ۱۸۱
- (۱) نشریه سرباز..... ۱۸۲
- (۲) نشریه جهان فردا مخصوص سرباز..... ۱۸۳
- (۳) نشریه آسمان ایران..... ۱۸۴
- خلاصه فصل دوم..... ۱۸۵
- فصل سوم: مطبوعات نیروی انتظامی از آغاز تا انقلاب اسلامی..... ۱۸۹
- مقدمه..... ۱۹۱
- مطبوعات نیروی انتظامی قبل از سلطنت پهلوی..... ۱۹۳
- (۱) روزنامه نظمیه..... ۱۹۳
- (۲) روزنامه پلیس ایران..... ۱۹۴
- (۳) مجله نیمه رسمی نظمیه..... ۱۹۷
- (۴) نشریه یفرم..... ۲۰۰

۲۰۳	مطبوعات نیروی انتظامی در دوران پهلوی
۲۰۳	مطبوعات شهربانی
۲۰۳	(۱) ماهنامه شهربانی (با نام‌های متفاوت)
۲۰۳	الف - مجله پلیس (نظامیه)
۲۱۱	ب - نامه شهربانی
۲۱۸	ج - مجله پلیس
۲۱۹	د - ماهنامه شهربانی
۲۲۲	(۲) هفته پلیس و راننده
۲۲۷	(۳) مجله پلیس مرد
۲۳۴	(۴) نشریه شکی
۲۳۶	(۵) سالنامه پلیس تهران
۲۳۹	مطبوعات ژاندارمری
۲۳۹	(۱) مهنامه ژاندارمری
۲۴۱	(۲) سالنامه ژاندارمری
۲۴۵	مطبوعات نیروی پایداری
۲۴۵	(۱) نشریه نیروی پایداری
۲۵۱	خلاصه فصل سوم
۲۵۵	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل
۲۵۳	وضعیت مطبوعات نیروهای مسلح در پنج دوره مطبوعاتی کشور
۲۶۳	حاصل سخن
۲۶۵	تحلیلی کوتاه بر مطبوعات ارتش
۲۷۱	تحلیلی کوتاه بر مطبوعات نیروی انتظامی
۲۷۵	منابع و مآخذ
۲۳۹	فهرست اعلام

پیشگفتار

مطبوعات سازمان اسلحه و موشک‌های خرد در جوامع جدید محسوب می‌شوند که کارایی و مناسبت آنها برای تحقق یافتن اهداف مطلق، بسیار حیاتی است.

بدون شک، مطبوعات به سبک تأثیرمان بر افکار و اندیشه انسان‌ها و نقشی که در هدایت و روشننگری مخاطبان ایفا می‌کنند، جایگاه ویژه‌ای برخوردارند. این تأثیرگذاری به نحوی است که در تمامی لایه‌ها و سطوح جامعه، آثارش به وضوح می‌خورد، از جمله «نیروهای مسلح» که به عنوان قوای تأمین کننده امنیت و آرامش در جامعه، نسبت به سلاح آتشین و قوه قهریه مجهز باشند، بلکه لازم می‌نماید تا صاحب فکر و اندیشه کارساز در صحنه‌های جدال فکری نیز باشند.

اصولاً انتشار یک نشریه سازمانی با هدف بالابردن سطح آگاهی، فرهنگی، اجتماعی و... کارکنان، نه فقط به رشد فکری آنان کمک می‌کند، بلکه باعث سهولت حصول اهداف تعیین شده آن سازمان نیز می‌شود.

به همین جهت، انتشار مطبوعات در نیروهای مسلح به منظور تقویت دانش، آگاهی‌های کارکنان در زمینه‌های مختلف، از دید صاحب نظران و اندیشمندان نظامی، دورنگار و ترویج دانش، آگاهی و آموزش‌های غیرمستقیم در بین آحاد کارکنان، از طریق مطبوعات و نشریات گوناگون را سرلوحه برنامه‌های راهبردی خویش قرار داده‌اند.

از دیرباز که صنعت چاپ و نشر شکل نگرفته بود، این مهم، به روش سنتی و با شیوه‌های غیرمکتوب و اغلب حضوری صورت می‌پذیرفت، ولی در عصر کنونی که عصر ارتباطات و انفجار

اطلاعات نام گرفته است، با بهره‌گیری از پیشرفته‌ترین فناوری‌های ارتباطی به این امر اقدام می‌شود. مطبوعات به سبب داشتن ویژگی دوام و دارا بودن قابلیت تأمل و تدبیر در آن، در انتقال دانش و فرهنگ، نسبت به سایر رسانه‌ها نقش به‌سزایی ایفا می‌کند که اگر در بین وسایل ارتباطی نوین، رتبه نخست را در تأثیرگذاری بر مخاطب نداشته باشد؛ بدون شک، جزو رتبه‌های نخستین است. درباره تاریخ مطبوعات ایران، آثار متعددی تا کنون به رشته تحریر درآمده، اما تاریخ مطبوعات نظامی برخلاف سایر زمینه‌های مطبوعاتی کشور که عمیقاً مورد کندوکاو قرار گرفته‌اند - تا حدود زیادی ناشناخته باقی مانده است. هرچند استادان گرانقدر و اندیشمندان فرهیخته‌ای در وادی تاریخ مطبوعات ایران، در لابه‌لای آثار ارزشمند خود به تعدادی از مطبوعات نظامی اشاراتی مختصر داشته‌اند، ولی به‌طور مبسوط و جامع به تبیین آنها نپرداخته‌اند.

به همین سبب، در بررسی نیروهای مسلح، به‌رغم داشتن قدمتی دیرینه که حتی برخی از آنها، نسبت به برخی مطبوعات مطرح و قدیمی در سطح جامعه با سابقه‌تر است، متأسفانه هیچ‌گاه به‌جد در میدان دید و کاوش محققان در عرصه مطبوعات کشور یا قرار نگرفته و یا اگر به‌ندرت اشاراتی به آنها داشته‌اند، از ژرفای ارزشمندی برخوردار نیست. در نتیجه، بخشی از تاریخ مطبوعات کشور بر اثر این غفلت، نادیده انگاشته شده است.

به‌طور حتم، پژوهش درباره بخشی از تاریخ مطبوعات ایران که تاکنون به دست فراموشی سپرده شده، و افزودن آن به انباشت تاریخ مطبوعات این مرز و بوم، برای کلیه دست‌اندرکاران مطبوعات و علاقه‌مندان به این حرفه نه تنها خالی از لطف نخواهد بود، بلکه می‌تواند جایز اهمیت نیز باشد. از سویی، نو و بدیع بودن پژوهش حاضر به روش و سیاقی که پیش‌گویی در تدوین و تبیین آن کوشیده‌اند، از ویژگی‌های مهم و قابل تأمل آن است. در واقع، پژوهش حاضر، نخستین اثر مکتوب در محدوده زمانی مورد بررسی (از آغاز تا سال ۱۳۵۷) در زمینه مطبوعات نیروهای مسلح به حساب می‌آید. چرا که، مؤلفان با تدبیر و تأمل در منابع مرتبط در خصوص تاریخ مطبوعات ایران، چنین تحقیقی را تیافتند.

شناخت هر پدیده، مانند کشف دفینه‌ای با ارزش است که گرد و غبار - تا مدتی - بر وجود

آن نشسته و برای بسیاری ناشناخته باقی مانده است، این شناخت می‌تواند سرآغاز کاوش‌ها و پژوهش‌های دیگری باشد تا با ژرف‌نگری و تأمل بیشتر، به پیدایی سایر زوایای آن بپردازند. این نقطه‌ی آغاز، می‌تواند گام نخست باشد که سایر پژوهشگران مطبوعاتی نیز در تکمیل آن بکوشند و از رهیافت آن، جامعه علمی و به‌ویژه مطبوعاتی کشور را بهره‌مند سازند.

بدون شک، یافته‌های این پژوهش برای «نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران» نیز می‌تواند بسیار حائز اهمیت باشد تا با درنگ در یافته‌ها و به کار بستن راه‌کارها و پیشنهادهای ارائه شده در آن، در جهت تقویت بخش مطبوعاتی - با نگاه به گذشته و نوآوری در آینده - بکوشند و در غنی‌سازی امور مطبوعاتی، بیش همت گمارند.

از آنجا که موضوع مورد بررسی در اثر حاضر، مطبوعات نیروهای مسلح است، بی‌شک، یکی از بسترهای قابل بررسی، مطبوعات کشور و شرایط اجتماعی، فرهنگی و سیاسی حاکم بر آنهاست که مطبوعات نیروهای مسلح نیز، به‌عنوان عضوی از مجموعه مطبوعات کشور تا حدودی از فراز و فرودهای به‌وجود آمده در تاریخ مطبوعات کشور بی‌نصیب نمانده است. از این‌رو، در فصل اول کتاب، به دوره‌های پنج‌گانه مطبوعاتی در کشور قابل تامل از انقلاب اسلامی ایران اشاره شده تا ضمن آشنایی با اوضاع مطبوعات در این دوره‌ها، امکان مقایسه وضعیت مطبوعات نیروهای مسلح در این پنج‌دوره مطبوعاتی میسر شود.

بیان تاریخچه مطبوعات نیروهای مسلح، اعم از ارتش و نیروی نظامی از آغاز تا پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ به ترتیب عنوان فصل‌های دوم و سوم اثر حاضر است. در این دو فصل، که مهم‌ترین فصول کتاب است، سعی مؤلف بر این استوار بوده تا از طریق مراجعه به منابع و مآخذ موجود در تاریخ مطبوعات کشور و همچنین ملاحظه مستقیم بسیاری از این نشریات، و بررسی صفحه‌به‌صفحه آنها اطلاعاتی دقیق و جامع ارائه دهند.

همچنین برای هر چه دقیق‌تر بیان کردن سیر تحول مطبوعات نیروهای مسلح، اولاً به وابستگی آنها به هر یک از نیروهای نظامی و انتظامی توجه شده و در درون هر کدام از این ساختارها نیز، وابستگی‌شان به بخش‌های مختلف و زیرمجموعه به تفکیک بیان شده است. به‌طور مثال: مطبوعات

وزارت جنگ و ستاد بزرگارتشتاران، نیروی زمینی، نیروی هوایی، نیروی دریایی در ساختار ارتش و مطبوعات شهربانی، ژاندارمری و نیروی پایداری در ساختار نیروی انتظامی. ثانیاً از قظر تاریخ شکل‌گیری، در درون هر ساختار و زیرمجموعه، تقدّم و تأخّر تاریخی نشریات نیز لحاظ شده است. درج تصاویر بسیاری از مطبوعات نیروهای مسلح، از جمله ویژگی‌های اثر حاضر است که خوانندگان را با شکل ظاهری این گونه نشریات نیز آشنا می‌سازد.

شالین ذکر اینکه، اثر حاضر بخشی از رساله‌ی دانشگاهی پدیدآورندگان در مقطع کارشناسی ارشد، در رشته‌ی روزنامه‌نگاری است، که بخش مطبوعات ارتش (فصل دوم) اختصاصاً توسط «علی‌محمد گویا»^۱ بخش مطبوعات نیروی انتظامی (فصل سوم) توسط «حمید بوربور»^۲ پژوهش و تدوین شده است.

با این امید که این رهگذر به دست آمده، در نزد اندیشمندان و فرهیختگان، به‌ویژه استادان گرانقدر علوم، ارتباطات اجتماعی و محققان ارجمند تاریخ مطبوعات ایران و کسانی که به تاریخ این مرز و بوم از هر منظر لایق‌مندند، مقبول افتد و این تلاش ناچیز، که بی‌شک کاستی‌هایی نیز دارد، نقطه‌ی آغازی برای برداشتن قدم‌های بعدی و ارائه‌ی آثاری دیگر توسط سایر پژوهشگران و محققان مطبوعات در جامعه‌ی ایران اسلامی باشد.

برخود فرض می‌دانیم از تمامی عزیزانی که در پیدایش چنین اثری ما را یاری رسانده‌اند، تشکر کنیم، به‌ویژه مسئولان محترم مرکز اسناد سازمان فرهنگی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران و مسئولان محترم مجله‌ی نگهبان در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران که در دستیابی مؤلفان به نشریات از هیچ کوششی دریغ نکردند. چنان‌که از کارکنان خوب کتابخانه‌های ملی، مجلس شورای اسلامی، دانشگاه تهران، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه آزاد اسلامی و سایر مراکز که در خلال تحقیق، از منابع آنها بهره‌برده‌ایم، تشکر می‌کنیم.

مؤلفان

تهران - ۱۳۹۲